

# İsm-i azam üzerine

**Mustafa Bey: “İsm-i Azam nedir? Cenâb-ı Hakk’ın İsm-i Azam’ı hakkında bilgi verir misiniz? Tek midir? Tek ise hangisidir? Veya birden fazla olup, herkes için farklı mıdır? Yoksa kesin olarak bilinemez mi?”**

İsm-i Azam, en büyük isim demektir. Allah’ın isimlerinden birisi, ya Kendi Zât-ı Akdes’ini ifâde cihetiyle, ya tecellîsinin şümûlü ve bize bakan yönü, yani mazhar olduğumuz hakikat cihetiyle, ya İslâm dinindeki tecellisi cihetiyle, ya îmân ve Tevhîd hakikatlerine olan yakın alâkası cihetiyle, ya da bilmediğimiz sâir sırlar cihetiyle İsm-i Azamdır, yani en büyüktür. Ya da her bir isim, bir yaratıkta İsm-i Azam olabilecek bir mahiyet arz eder.

Allah’ın isimlerinin hangisinin İsm-i Azam olduğu konusunda net bir delilimiz yoktur. Kur’ân’a bakıyoruz; şu âyette konu ile ilgili bir işaret yer alır gibidir: “Zü’l-Celâl-i ve’l-İkram olan Rabb’inin ismi ne yücedir!”<sup>1</sup> Kimileri bu âyetten hareketle, İsm-i Azam olarak Zü’l-Celâl-i ve’l-İkram ismi üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Peygamber Efendimiz (asm) bir hadislerinde: “Allah’ın, kendisi ile duâ edildiğinde kabul edilen İsm-i Azamı şu üç sûrededir: ‘Bakara, Âl-i İmrân ve Tâ hâ.’ buyurdu.<sup>2</sup>

Bir diğer hadislerinde: “Allah’ın İsm-i Azamı şu iki âyettedir: “Biri, ‘Sizin İlâhınız tek bir İlâh’tır. Ondan başka hiçbir İlâh yoktur. O Rahman’dır, Rahîm’dır.’ (Bakara, 2/163). Diğeri de Âl-i İmrân’ın başı olan, ‘Elif Lâm Mîm. O Allah ki, O’ndan başka ilah yoktur. O Hayy’dır. Kayyum’dur.”<sup>3</sup>

Bir başka hadislerinde: “Allah’ın, kendisiyle duâ edildiğinde kabul edilen İsm-i Azamı şu âyettedir: ‘De ki: Ey mülkûn Malik’i olan Allah’ım. Sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden de çeker alırsın. Sen dilediğini aziz eder, dilediğini alçaltırsın. Bütün hayır Senin elindedir. Sen her şeye Kadir’sin.”<sup>4</sup>

Bu hadisleri bir araya getirdiğimizde: Baştaki hadiste İsm-i Azamı bulmak için Bakara, Al-i İmran ve Taha Sûrelerini incelememiz öngörülürken, sonraki hadislerde biraz daha detaya inilir, konu sanki belirginleştirilmek istenir ve ilgili âyetler verilir.

Bu âyetlerde, Lâfza-i Celâl olan “Allah” ismi, “Rahman” ve “Rahîm” isimleri, “Hayy” ve “Kayyum” isimleri ve “Kadir” ismi İsm-i Azam olarak ön plâna çıkar.

Kimi âlimler bu ihtimaller üzerinde görüşlerini yoğunlaştırırken, kimileri de Allah’ın isimlerinin hepsinin “azam”, yani “en büyük” olduğunu, bunlardan birinin seçip alınarak “azam” denilmesinin caiz olmadığını beyan ederler.

Nitekim Üstad Bedüzzaman Hazretleri hadislerden süzüp çıkardığı namaz tesbihatının zikir bölümünde “İsm-i Azam” özel başlığı altında yüz civarında isme yer vermekte, hemen hepsini de bir bölümde “Allah” ismi ile diğer bölümde ise “Rahman” ismi ile ilişkilendirmektedir. Ki bu isimler, insan üzerinde eseri en çok görülen isimlerdendir.

Öyleyse İsm-i Azam’ı, insana bakan yönüyle, yani insanın “mazhar” bulunduğu “hal” ve “hakikat” açısından incelemek, en azından bizi konu ile ilgili daha belirli, daha anlamlı ve daha özel bir sonuca götürecektir. Öyle ki Üstad Hazretlerinin de, İsm-i Azam’ı daha çok “mazhariyet” çerçevesinde ele aldığını görürüz. Bedüzzaman, kişiler ve mazhar olduğu halleri, Allah’ın o kişide tezahür eden ismi ile, yani o şahsa göre İsm-i Azam olan bir isim ile açıklar. Meselâ, Otuzuncu Lem’a’da İsm-i Azam veya İsm-i Azam’ın altı nûrundan birer nûru olarak altı isim nazara verilir. Bunlar: 1- Kuddûs 5, 2- Adl 6, 3- Hakem 7, 4- Ferd 8, 5- Hayy 9, 6- Kayyûm 10 isimleridir.

Üstad Hazretleri bu isimlerin bir kısmının veya hepsinin farklı birer insan nazarında ve şahsında İsm-i Azam olduğunu beyan eder. Şöyle ki: Bunların altısı da Hazret-i Ali (ra) hakkında İsm-i Azam’dır. Bunlardan Hakem ve Adl isimleri İmam-ı Azam Ebû Hanîfe hakkında İsm-i Azam’dır. Bunlardan Hayy ismi Gavs-ı Azam Abdülkadir Geylânî (ks) hakkında İsm-i Azam’dır. Bunlardan Kayyûm ismi de Müceddid-i Elf-i Sâni İmam-ı Rabbânî hakkında İsm-i Azam’dır. Hazret-i Üstad, daha başka zatların daha başka isimleri İsm-i Azam olarak gördüklerini de kaydeder.<sup>11</sup>

Bedüzzaman’a göre, Rahmân ismi İbrâhim Hakkı gibi bir çok hakikat ehline İsm-i Azam’dır<sup>12</sup>, Züleyhâ’nın Hazret-i Yûsuf’a (as) karşı beslediği duygularda Vedûd ismi hâkimdir<sup>13</sup>, Hazret-i Yâkub’un (as) oğlu Hazret-i Yûsuf’a (as) karşı yaşadığı yoğun duygu ve şefkate Rahmân ve Rahîm isimleri hâkimdir.<sup>14</sup> Üstad Hazretleri, kendisinin de Kur’ân hizmeti ile ilgili olarak Rahîm ve Hakîm isimlerine mazhar olduğunu, bütün Risâle-i Nûr’un o mazhariyetin cilvelerinden ibâret bulunduğunu kaydeder.<sup>15</sup>

Bununla berâber Üstad Saîd Nursî’ye göre İsm-i Azamın diğer isimler arasında net delillerle öne çıkarılmaması ve belirtilmemesi, Allah’a bütün isimlerle ilticâyı netice

vermiştir; doğru olan da budur. İsm-i Azam açıkça belirginleştirilmiş olsaydı, insan bilinçsizliği sebebiyle Allah'ın sair isimlerini kıymetten düşürürdü. Oysa bu durum, kulluğa ve Allah'a yaklaşma ruhuna hiç de yakışmazdı.<sup>16</sup>

Demek İsm-i Azam'ın gizli bırakılması, başımız her dara girdiğinde, her sıkıntımızda, her derdimizde, her hâlimizde, Allah'tan her isteyişimizde "halimize" uygun bir İsm-i İlâhî ile Allah'a sığınmamıza, duâ etmemize ve Allah'tan istememize imkân veren bir tecellîdir.

### **DİPNOTLAR:**

1. Rahmân Sûresi, 55/78
2. Câmiü's-Sağîr, 1/592
3. Câmiü's-Sağîr, 1/593; Tirmizî, Daavât, 3705
4. Âyet: Âl-i İmrân Sûresi, 3/26, hadis: Câmiü's-Sağîr, 1/594
5. Lem'alar, s. 298
6. Lem'alar, s. 302
7. Lem'alar, s. 305
8. Lem'alar, s. 312
9. Lem'alar, s. 322
10. Lem'alar, s. 333
11. Lem'alar, s. 332
12. Barla Lâhikası, s. 188
13. Mektûbât, s. 34
14. Mektûbât, s. 35
15. Mektûbât, s. 24
16. Sözler, s. 662; Sünûhât, s. 19